

Rolf Kuhn*

IBA W ŁUŻYCACH. DETAL ARCHITEKTONICZNY W PRZESTRZENI KRAJOBRAZU

IBA Fürst-Pückler-Land już nie istnieje jako instytucja, jednak zapoczątkowany przez nią proces trwa nadal i nie da się już go ani powstrzymać, ani odwrócić. Mamy nadzieję, że władze i mieszkańcy regionu zachowując te projekty będą stać na straży cennego doświadczenia, sprawdzonego *know-how* i stworzonych sieci relacji. W okresie dwuletniej fazy likwidacyjnej ustalono, że – we współpracy z miastem Großräschen – dawne biura IBA zostaną przekształcone w centrum nauki z bazą danych i biblioteką multimedialną oraz zapleczem noclegowym.

Słowa kluczowe: Internationale Bauausstellung, Międzynarodowa Wystawa Budownictwa (IBA), krajobraz poeksploatacyjny, przekształcanie krajobrazu, Łużyce

Przez dziesięć lat IBA pokazywała, że rzeczy niekoniecznie są tym, czym się wydają. Było to niekiedy trudne i wymagało dużego wysiłku, a czasem – zwłaszcza w codziennej pracy – zaciemniało ostateczną wizję. Gdy koordynatorzy projektów, architekci, architekci krajobrazu, artyści „z zewnątrz”, komitety obywatelskie, okrągłe stoły i grupy robocze spotykali się z nadzorem budowlanym, urzędem leśnictwa i specjalistami od restrukturyzacji górnictwa okazywało się, że ludzie nie zawsze mówią tym samym językiem, co prowadziło do pewnych nieporozumień. W końcu IBA jest zawsze rodzajem eksperymentu, a eksperymenty czasem się nie udają, co więcej – muszą móc się nie udać.

Było wiadome od początku, że w dziesięcioletnim cyklu IBA, od 2000 do 2010 roku nie da się zrealizować wszystkich projektów. Dwadzieścia z trzydziestu można uznać za ukończone, kolejne dwa są w fazie

realizacji, a osiem na etapie planowania. Niestety jeden projekt się nie powiódł (por. Scholz/Hamm). Ten konkretny przypadek wywołał konflikt, który przewijał się później przez cały okres trwania IBA, a który Karl Ganser określił w swoim wystąpieniu podczas uroczystego finału wystawy jesienią 2010 roku jako „wielką przepaść pomiędzy starymi wizjami górnictwa a erą postindustrialną”. Na szczęście jego słowa: „Nadejście nowych sposobów myślenia zdołano jedynie spowolnić, ale ich czas nadejdzie, gdyż IBA teraz, gdy dobiegła już końca, zostanie doceniona bardziej, niż kiedykolwiek wcześniej” okazały się prorocze. Co raz bardziej pozytywne reakcje dawało się szeroko odczuć wraz z zbliżaniem się Wystawy do końca. Uznanie rośnie. Kluczową rolę odegrał w tym projekt „Paradise 2”, który udowodnił mieszkańcom, że są traktowani poważnie. Wielokrotnie słyszało się, jak ktoś mówi: „Szkoda, że IBA już się kończy”. Ale ona

* Kuhn Rolf, prof. dr inż./dr nauk filozoficznych, IBA Fürst – Pückler – Land GmbH.

się nie kończy. To prawda – swój finał i artystyczne zwieńczenie w postaci projektu „Paradise 2” IBA ma już za sobą, ale zapoczątkowany przy jej okazji rozwój Łużyc trwa nadal i to nie tylko dzięki projektom wciąż pozostającym w fazie realizacji. Można mieć nadzieję, że duch IBA – owe nowe sposoby myślenia – będą żyć dalej. Jest jeszcze sporo do zrobienia w kwestii ciągłej modernizacji i przekształcania krajobrazów poeksploatacyjnych, budowy kanałów łączących jeziora, zagospodarowania brzegów, ale również w kwestii ochrony dziedzictwa przemysłowego. Łużyce nadal będą czerpać korzyści z nowych założeń projektowych i estetycznych, stawiających na lekkość, zabawę i interaktywność.

Zakłada się, że w najbliższych dziesięcioleciach Łużyce wciąż będą użytkowane jako obszar wydobywczy, a zatem powstanie więcej krajobrazów poeksploatacyjnych, co stawia wyzwania przed regionalnymi planistami. Wyzwania, którym – mamy nadzieję – zdołają kreatywnie stawić czoła mając zawsze na uwadze jakość projektu i ogólny rozwój.

Chcąc odpowiednio rozłożyć w czasie te wszystkie wymagające niezwykle wysiłków działania należałoby zorganizować w 2015 roku kolejne podsumowanie, zwłaszcza jeśli chodzi o ukończenie prac technicznych na Pojezierzu Łużyckim. Tym razem jednak taka prezentacja powinna być przygotowana wspólnie przez Brandenburgię i Saksonię. Ważne jest także, aby dalej rozbudowywać sieci relacji, takie jak ścieżka rowerowa Fürst-Pückler oraz kontynuować takie projekty, jak ten dedykowany łużyckiej kulturze przemysłowej czy specjalistyczne centrum architektury pływającej. Ta ostatnia to jeden z tych rezultatów osiągniętych w projekcie Pojezierza Łużyckiego, które będą rozwijane dalej i wykorzystywane

na nowo – przed pływającą architekturą otwierają się w całych Niemczech wyjątkowe możliwości, co w połączeniu z rozwojem idei pływających domów pasywnych może zapewnić Łużycom powrót na szczyty światowych potentatów w dziedzinie technologii energetycznej i innowacyjnej architektury.

IBA Fürst-Pückler-Land już nie istnieje jako instytucja, jednak zapoczątkowany przez nią proces trwa nadal i nie da się już go ani powstrzymać, ani odwrócić. Mamy nadzieję, że władze i mieszkańcy regionu zachowując te projekty będą stać na straży cennego doświadczenia, sprawdzonego *know-how* i stworzonych sieci relacji. W okresie dwuletniej fazy likwidacyjnej ustalono, że – we współpracy z miastem Großräschen – dawne biura IBA zostaną przekształcone w centrum nauki z bazą danych i biblioteką multimedialną oraz zapleczem noclegowym dla studentów i zwiedzających. Wiosną 2011 roku, jako pierwsi, korzystali z niego studenci znakomitego Wydziału Urbanistyki i Planowania Przestrzennego w Kaiserslautern, a następnie kolejne grupy, niektóre międzynarodowe. Tym samym dawne biura IBA stanowią wciąż miejsce, w którym profesjonaliści z całego świata mogą wymieniać doświadczenia, uczyć się i poznawać krajobraz w fazie przemian w następstwie daleko idącej interwencji człowieka. *Genius loci* IBA Fürst-Pückler-Land stwarza ku temu idealne warunki. Baza danych będzie rozbudowywana w oparciu o gromadzone przy okazji pomysły i analizy, więc może stanowić dla regionu niewyczerpane źródło inspiracji tym bardziej, że trwają właśnie prace nad otwarciem we współpracy z BTU Cottbus prowadzonych w języku angielskim studiów magisterskich w dziedzinie rozwoju poeksploatacyjnego.

Rolf Kuhn*

IBA IN LUSATIA. ARCHITECTURAL DETAILS CHARACTERIZE A LANDSCAPE SPACE

The IBA Fürst-Pückler-Land no longer exists as an institution. But the processes it has triggered cannot be reversed. The region will keep its projects and we hope it will also retain the networks, the treasure of experience and the relevant know-how. In the two-year liquidation phase of the IBA GmbH, the course is being set – in cooperation with the town of Großräschen – to reuse the former management offices as an IBA study center with an information store and a media library. There will also be opportunities for students and excursions to stay the night there.

Keywords: Internationale Bauausstellung (International Building Exhibition), Post mining landscapes, Landscapes in transformation, Lusatia

For ten years, the IBA questioned ways of seeing things and apparent certainties. It was often a nuisance and involved hard work. And sometimes, during everyday project work, it clouded the necessary forward vision. When IBA project supervisors, architects, landscape planners, and artists from “outside,” citizens’ committees, round tables or working group sessions came together with building administration, forestry offices, and mining restorers, people did not always speak the same language – which led to misunderstandings. After all, an IBA is always an experiment – and experiments can go wrong – indeed, they must be allowed to go wrong. And so it was not possible to realize all the projects during the IBA period from 2000 to 2010. Twenty of thirty projects may be regarded as complete, two more are currently under construction, eight in the planning stage. Unfortunately, however, one project failed (cf. chapter Scholz/Hamm). This particular case revealed the

conflict that ran like a thread throughout the period of the IBA, which Karl Ganser described in his speech at the IBA concluding celebrations in autumn 2010 as the “great chasm between the old ideas of mining and the new lightness of a post-industrial era.” But he prophesied: “The new ways of thinking have only been postponed, they will re-emerge. For perception of this IBA after its final event will be greater than ever before.”

This altered perception of the IBA was already tangible everywhere as it came to an end. Recognition was growing. “Paradise 2,” which showed the population that they were taken seriously, played an essential part in this. Repeatedly, one overheard people say, “It’s a pity that the IBA is finishing now.” But it is not finishing. It is true that the IBA experienced its presentation year and its artistic conclusion with “Paradise 2” in 2010, but the redevelopment of Lusatia continues – not only with those as yet incomplete

* Kuhn Rolf, Full Prof. Ph.D., IBA Fürst – Pückler – Land GmbH.

IBA projects. It is to be hoped that the spirit of the IBA – the “new ways of thinking” – will live on. There is still a lot to do in terms of the continued restoration of post-mining landscapes, the construction of canals between the lakes, and the design of the lakeshores, but also with respect to industrial heritage. The new ambitions of design and aesthetics, playfulness and lightness, will continue to benefit the region.

It is to be expected that mining will also continue in the Lusatian region for some decades, meaning that more post-mining landscapes will be created – and so pose challenges for the regional planners; challenges that we hope they will face creatively, with a great will to quality design, and always keeping overall development in mind.

In order to set out a timetable for all this that calls for extraordinary efforts, it would be helpful to arrange a new presentation highlight in the year 2015, as far as the technical completion of the Lusatian Lake Land is concerned; this time, however, a joint state presentation by both Brandenburg and Saxony seems desirable. It is also important to further develop network projects like the Fürst-Pückler cycle path, the Lusatian Industrial Culture project, and the specialist center for floating architecture. As one outcome of the extensive Lusatian Lake Land still to be developed and reused, unique opportunities for floating architecture are emerging all over Germany, and these may be coupled with the development of floating homes with energy autonomy and water cycles, so that

Lusatia – as in the boom period of industrial development – can return to the top levels of international engineering technology and architectural innovation.

The IBA Fürst-Pückler-Land no longer exists as an institution. But the processes it has triggered cannot be reversed. The region will keep its projects and we hope it will also retain the networks, the treasure of experience and the relevant know-how. In the two-year liquidation phase of the IBA GmbH, the course is being set – in cooperation with the town of Großräschen – to reuse the former management offices as an IBA study center with an information store and a media library. There will also be opportunities for students and excursions to stay the night there. Students from the acclaimed faculty of planning in Kaiserslautern were the first to take advantage of this in spring 2011. Other groups, some international, have followed. For experts from all over the world, therefore, the former IBA management office is still a place of understanding, learning, and exchange of experience regarding processes of landscape change, particularly after massive human interventions. There can be no more suitable place for such work than the *genius loci* of the IBA Fürst-Pückler-Land. In this way, the information store will go on being filled with ideas and analyses in the future and may be used by the region as a constant source of stimuli. All the more so, as work is taking place to establish an English-language Master's degree course in “Post-Mining Development” in cooperation with the BTU Cottbus.